

باسمه تعالی

رئیس‌جمهور فرهنگ، سز و ارتباطات
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

کاربرگ طرحنامه پژوهشی

(Proposal)

عنوان طرح: بررسی عوامل فرهنگی موثر بر باروری پایین بر اساس دیدگاه خبرگان

ارائه‌دهنده:

..مجری طرح: نصیبه اسمعیلی.... ...همکار طرح: دکتر حسین محمودیان

خلاصه طرح: کشور ایران

از دهه ۱۳۸۰ به‌عنوان یکی از کشورهای دارای باروری پایین‌تر از سطح جانشینی شناخته می‌شود. کاهش باروری در کشور همزمان با تغییرات فرهنگی و نگرشی در جامعه به وقوع پیوسته است. بر این اساس برنامه ریزان و سیاست‌گذاران به دنبال شناسایی عوامل فرهنگی موثر و ارائه راهکارهای مناسب و کارآمد با هدف افزایش باروری هستند. . از آنجا که کاهش در باروری از عوامل متعدد فرهنگی تاثیر می‌پذیرد، رتبه بندی این عوامل می‌تواند در سیاست گذاری های هدفمند و کارا نقش آفرین باشد. لذا استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی و مصاحبه با خبرگان به منظور رتبه بندی این عوامل در مطالعه حاضر مورد توجه قرار خواهد گرفت. بسیاری از صاحب نظران تصمیم گیری مبتنی بر نظرات جمعی خبرگان را به عنوان یک اصل مدیریتی جهت برنامه ریزی صحیح معرفی می‌نمایند. تصمیم گیری و انتخاب مبتنی بر تفکر و نظرات جمعی گامی اساسی در شکل گیری یک سیاست گذاری هدفمند به شمار می‌آید. هدف مقاله حاضر شناسایی و اولویت دهی به شاخص های تاثیر گذار فرهنگی بر کاهش باروری با استفاده از مدل ارزیابی مبتنی بر فرآیند تحلیل سلسله مراتبی می باشد. در راستای نیل به اهداف تحقیق، پرسشنامه خبره طراحی و توسط خبرگان تکمیل ، و سپس نتایج استخراج شده از پرسشنامه‌ها با استفاده از نرم افزار Expert Choice مورد تجزیه و تحلیل قرار خواهد

گرفت. نتایج حاصل از این پژوهش می‌تواند سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان را در اولویت‌دهی عوامل فرهنگی منجر به کاهش باروری و ارائه راهکارهای مناسب یاری رساند.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

تاریخ ارائه: ۱۷ تیر ۱۴۰۲ مدت اجرا: بودجه پیشنهادی:

ویرایش اول: دوم: سوم: چهارم:

پژوهشکده: ... فرهنگ، هنر و ارتباطات گروه پژوهشی:

محور پژوهشی مرتبط با طرح (بر اساس برنامه پژوهشی سال جاری)

موضوع مرتبط با محور (بر اساس برنامه پژوهشی سال جاری)

تکمیل توسط پژوهشکده

* نوع پژوهش: کاربرد بنیادی کاربردی توسعه‌ای

* پژوهش بنیادی: پژوهشی است که در جهت گسترش مرزهای دانش بدون در نظر گرفتن استفاده عملی خاص برای کاربرد آن انجام می‌گیرد. پژوهش کاربردی: پژوهشی است که استفاده عملی خاصی برای نتایج آن منظور می‌شود و غالباً هم جنبه تجربی و هم جنبه نظری دارد. پژوهش توسعه‌ای: پژوهشی است که بیشتر جنبه تجربی دارد و به نوآوری یا بهبود در روش‌ها و مکانیزم‌ها و محصولات منجر می‌شود.

۱. مشخصات مجری یا مدیر طرح:

نام و نام خانوادگی: نصیبیه اسمعیلی نام پدر: ... شماره شناسنامه: محل تولد:
 محل صدور: کبوترآهنگ سال تولد: روز ... ۲ ماه ... ۳ سال ۱۳۶۲ آخرین مدرک
 تحصیلی (دانشگاهی/حوزوی): دکتری جمعیت شناسی رتبه علمی (دانشگاهی /
 حوزوی): استاد یار پایه استخدامی: (۱)
 کد ملی:
 نشانی محل کار: دانشگاه تهران. دانشکده علوم اجتماعی
 کد پستی:
 نشانی منزل: کد پستی:
 تلفن منزل: تلفن محل کار: تلفن همراه: نامبر:
 آدرس پست الکترونیک:

سوابق تحصیلی از لیسانس به بعد:

ردیف	مقطع تحصیلی	رشته تحصیلی	محل تحصیل	نام کشور	سال اخذ مدرک
۱	کارشناسی	علوم اجتماعی پژوهشگری	دانشگاه بوعلی سینا	ایران	۱۳۸۵
۲	کارشناسی ارشد	جمعیت شناسی	تهران	ایران	۱۳۸۸
۳	دکتری	جمعیت شناسی	تهران	ایران	۱۴۰۰
۴					

سوابق شغلی و تجربی (به ترتیب از حال حاضر به قبل):

ردیف	محل کار	سمت	مدت	شهر-کشور
۱	دانشگاه تهران	استاد یار	۳ ماه	تهران- ایران
۲				

				३
				४
				५
				६

A large, empty rectangular area with a black border, occupying the majority of the page below the table. It is currently blank.

طرح‌های تحقیقاتی انجام داده و یا در حال اجرا:

ردیف	پروژه	محل اجرا	سال اجرا	وضعیت	نوع همکاری	مبلغ
۱						
۲						
۳						
۴						
۵						
۶						
۷						
۸						
۹						
۱۰						

دیگر فعالیت‌های پژوهشی (کتاب، مقاله و ...):

ردیف	عنوان فعالیت پژوهشی	محل	ناشر	سال
۱	نصیبه اسمعیلی، حسین محمودیان، (۱۳۹۶) "عوامل تعیین کننده مهاجرت‌های زنان به شهر همدان" مجله: پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، شماره ۱۰، صص ۶۱-۸۳.			
۲	- نصیبه اسمعیلی، حسین محمودیان، (۱۳۹۵) "بررسی عوامل مؤثر بر مهاجرت‌های تحصیلی شغلی زنان جوان ایرانی"، مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، شماره ۳۴، صص ۱۱۳-۱۲۸.			
۳	رسول صادقی، نصیبه اسمعیلی و محمد جلال عباسی شوازی، (۱۴۰۰) "تحصیلات، توسعه و مهاجرت‌های داخلی در ایران"، نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، دوره ۱۶، شماره ۲۱، صص ۱۹۳-۲۱۵.			
۴	صادقی، رسول و نصیبه اسمعیلی (۱۳۹۹)، "تحلیل چندسطحی همبسته‌های فردی و استانی باروری در ایران"، مطالعات راهبردی زنان ، دوره ۲۳، شماره ۹۰: صص ۳۷-۶۵.			
۵	عباسی شوازی، محمد جلال و نصیبه اسمعیلی (۱۴۰۰)، "رسانه، فرهنگ سازی و باروری: شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر باروری با استفاده از رویکرد فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی"، مطالعات راهبردی			

			فرهنگ، دوره ۱، شماره ۱: صص ۴۷-۷	
			عباسی شوازی، محمد جلال و نصیبه اسمعیلی (۱۳۹۹)، "سیر تکاملی جمعیت‌شناسی از ابتدا تا ظهور مدل‌سازی عامل محور"، <i>نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران</i> ، دوره ۱۵، شماره ۴۰: صص ۳۰-.	۶
			عباسی شوازی، محمد جلال و نصیبه اسمعیلی (۱۴۰۰)، "معرفی مدل‌سازی عامل‌بنیان در تبیین باروری پایین" <i>دو فصلنامه مطالعات جمعیتی</i> ، دوره ۷، شماره ۱، صص ۲۹۲-.	۷
			8) Fatemeh Torabi , Nasibeh Esmaeili (2021), "Application of neural-wavelet network in predicting the incidence of marriage and divorce in Iran", <i>China Population and Development Studies. Springer</i> , 4(4), 439-457.	۸
			عباسی شوازی، محمد جلال و نصیبه اسمعیلی (۱۴۰۱)، "شبیه‌سازی رفتار باروری زنان استان تهران با استفاده از رویکرد مدل‌سازی عامل بنیان"، <i>نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران</i> ، دوره ۱۷، شماره ۳۳: صص ۷۷-۱۱۱.	۹
			نصیبه اسمعیلی و حجه بی بی رازقی نصر آباد (۱۴۰۲)، <i>آماده انتشار. در فصلنامه راهبردی علمی اجتماعی فرهنگی</i>	۱۰

۲. بیان مسأله (معرفی دقیق ابعاد موضوع و سؤال(های) تحقیق):

کشور ایران از جمله کشورهایی است که رکورد دار سرعت در کاهش سطح باروری بوده و گذار باروری کوتاه و خیلی سریعی را تجربه کرده است، به صورتی که در حدود بیست سال گذار باروری به وقوع پیوسته است (سرائی، ۱۳۹۱) و میزان باروری کل^۱ از حدود ۷ فرزند در سال ۱۳۶۵ به زیر سطح جانشینی ۲/۱ فرزند در سال ۱۳۸۵ رسیده است و در حال حاضر نیز میزان باروری کل در کشور ۱/۷ فرزند می‌باشد (فتحی و همکاران، ۱۴۰۱). مطالعات بی شماری با توجه به دغدغه حاصل از کاهش باروری در جهت تبیین این مسأله پرداخته‌اند. بخش اعظم این مطالعات با توجه به رویکرد ساختاری به تبیین باروری پایین در کشور ایران پرداخته‌اند و به عوامل مختلفی مانند: تاثیر تحصیلات زنان، سن ازدواج، توسعه یافتگی، اشتغال زنان، وضعیت اقتصادی، اجرای سیاستهای جمعیتی توسط دولت‌ها، برابری جنسیتی، افزایش استقلال زنان، ارائه، گسترش و اثر بخشی برنامه‌های تنظیم خانواده، نا امنی اقتصادی، احساس امنیت و... اشاره داشته‌اند.

یکی دیگر از رویکردهای مهم در تبیین باروری، که کمتر از رویکردهای ساختاری در تحقیقات به آنها توجه شده است، رویکرد ایده ای و فرهنگی است که در تقابل با رویکرد ساختاری مطرح می‌شود. آنچه که باعث مطرح شدن رویکرد ایده‌ای و فرهنگی در تبیین باروری پایین می‌شود عدم توانایی رویکرد ساختاری به تنهایی در تبیین کاهش باروری است. این رویکرد بر نقش فرهنگ، ارزش‌ها، نگرش‌ها و نظام‌های هویتی در شکل‌گیری رفتارهای باروری و اندازه‌ی ایده آل خانواده تأکید دارند. رویکرد مذکور تلاش می‌کند، تأثیر و نفوذ زمینه اجتماعی و فرهنگی رفتار باروری را در نظر بگیرد و بر عواملی که در ایجاد و تغییر این ارزش‌ها و نظام‌های هویتی مهم‌اند، تأکید کند (صادقی و اسمعیلی، ۱۳۹۹). امروزه در بسیاری از نقاط جهان نوعی تغییر اساسی در نگرش افراد نسبت به ازدواج، فرزندآوری و برخی از الگوهای تاریخی حاکم بر خانواده اتفاق افتاده است. در طول چند دهه اخیر خانواده ای ایرانی در جریان نوسازی فرهنگی و اجتماعی و سیاسی کشور، تغییرات اساسی یافته است (آزاد ارمکی و ظهیری نیا، ۱۳۸۹؛ ۲۸۷) تاریخ معاصر ایران، روایتگر تقلای یک جامعه‌ی ریشه‌دار محلی از یک سو برای ماندن تداوم و از سوی دیگر برای مدرن شدن تغییر بوده است. در بستر این تحولات، با وجود تداوم نقش عناصر فرهنگی گذشته و تاثیر پایدار ارزشهای مذهبی بر ارزشها و رفتارهای خانوادگی ایرانیان، برخی از الگوهای تاریخی حاکم بر خانواده و به تبع آن ارزشها، رفتار و ایده‌آل‌های مربوط به ازدواج و فرزندآوری دستخوش تغییر شد. همچنین در جریان نوسازی تمایزات و تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی افراد و گروههای اجتماعی بیشتر شده و همانندیهای گذشته کمرنگ شده است (سرای، ۱۳۸۵، ۴۱). در طول این تغییرات خانواده ایرانی بایند به ارزشهای خانوادگی و مذهبی بوده است. اما تغییر در ارزش‌ها و نگرش‌ها در مورد خانواده منجر به تغییرات گسترده در روندهای جمعیت شناختی گردیده است.

فرهنگ بزرگ‌ترین نیاز جامعه بشری و عامل اصلی پویایی، نشاط و تداوم حیات و جوامع است. امروزه مباحث حوزه فرهنگ به عنوان مهم‌ترین عامل در توسعه اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و انسانی و اخلاقی یک کشور در کانون توجه صاحب‌نظران، اندیشمندان و نخبگان قرار گرفته است و نقش مؤثر و بنیادی فرهنگ در کلیه عرصه‌های زیستی و فکری بشر چشم‌انداز جدیدی را در حوزه‌های عینی و ذهنی ایجاد کرده است. فرهنگ در جهان امروز، بستر تعریف، بازیابی و تکامل همه توانایی‌ها، ارزش‌ها، هویت‌ها، باورها، هنجارها، سنت‌ها، اسطوره‌ها و نمادهای بشری است (جهانبخش گنجه، ۱۳۹۶). استوارت^۲ در تعریف فرهنگ بیان میکند: فرهنگ کارهای زیست شده ای است که مشخصه جامعه، طبقه یا گروه خاصی از تاریخ است. فرهنگ شامل ایدئولوژی‌های عملی است که جامعه گروه یا طبقه ای را قادر می‌سازد تا شرایط هستی خود را تجربه، تعریف تفسیر و معنای آن را درک کند (هال، ۱۹۸۲). فرهنگ و ارزش‌های فرهنگی، به عنوان مبنا و پایه رفتارهای انسانی، نقش

۱. میزان باروری کل (متوسط تعداد فرزندان) است که یک زن در طول دوره باروری خود به دنیا می‌آورد) اگر این سطح از باروری برای مدت زمان طولانی تجربه شود و تغییری در مرگ و میر و مهاجرت از داخل یا خارج ایجاد نشود، میزان رشد جمعیت صفر خواهد شد. برای اهداف زیادی ۲/۱ تقریب منطقی از سطح جانشینی باروری می‌باشد. این شاخص بزرگتر از ۲ در نظر گرفته می‌شود. زیرا تعدادی از موالید تا رسیدن به سن باروری زنده نمی‌مانند (ریندوفوس و کیم چو، ۱۴۰۰؛ ۳۶).^۱

مهمی در شکل گیری رفتارهای باروری دارند. فرهنگ، قواعد هنجاری و تفسیری یا معنادهی را فراهم می کند که افراد بسته به آنها و در انطباق با شرایط اقتصادی و اجتماعی، رفتارهای باروری خود را تنظیم می کنند. ارزش ها، هنجارها، باورها و الگوهای زندگی در یک جامعه نقش تعیین کننده ای در شکل گیری هنجارها و ایده آل های فرزند آوری یک جامعه دارد (صادقی، ۱۳۹۵؛ ۲۱۷-۲۱۸). لستهاق و وندکا^۳ از جمله نخستین کسانی بودند که به بررسی نقش عوامل فرهنگی در تبیین باروری پایین پرداختند. آنها به منظور تبیین تغییر در الگوهای شکل خانواده به تغییرات و دگرگونی فرهنگی در ارزش ها و نگرش ها اشاره نمودند (لستهاق، ۲۰۲۲). لریمر^۴ فرهنگ و ارزشهای فرهنگی را محرک رفتارهای باروری قلمداد می کند. کارتر^۵ نیز فرهنگ را زمینه و چارچوب اتخاذ تصمیمات عقلانی کنشگران در مورد رفتار باروری می داند. در ادامه می توان به این مهم اشاره نمود که. همل^۶ نیز به بیان تاثیر فرهنگ خصوصا به بیان ساختاری و عملکردی مقوله فرهنگ بر جمعیت شناسی پرداخت (عنایت و پرنیان، ۱۳۹۲). به تعبیر همل فرهنگ تبیین می کند که چرا افراد در جوامعی که به ظاهر از نظر اقتصادی در شرایط یکسانی بسر میبرند، اما از نظر آداب و رسوم و زبان متفاوت هستند، عملکردهای جمعیتی متفاوتی دارند. فرهنگ میتواند توضیح دهد که چرا علیرغم تغییر شرایط اقتصادی و اجتماعی، جمعیتی یک منطقه در طول زمان از نظر جمعیت شناختی یکسان عمل می کند. به کارگیری فرهنگ به عنوان مبنای تحلیل میتواند زمینه های تبیین را به سطحی بالاتر ارتقاء دهد (حسینی و بگی به نقل از همل، ۱۳۹۱؛ ۱۲۹).

لوین^۷ و اسکریم شاو^۸ نیز در تبیین رفتار باروری به مفهوم فرهنگ اشاره نموده و تأکید می کنند که یک رویکرد فرهنگی برای باروری باید بر مدل های فرهنگی تولید مثل تأکید کند. چنین الگوهای فرهنگی می تواند منعکس کننده عقاید و انتظارات مشترک یک جمعیت درباره باروری آن جمعیت باشد. مفهوم مورد تأکید در این مدلها، عقلانیت فرهنگی است. عقلانیت فرهنگی است که برای انسانها موقعیت مجاز و غیر مجاز رفتار باروری را تعیین می کند. از این رو پیشنهاد می کنند که برای درک رفتار کنشگران باید محیط فرهنگی آنان و هنجارهای حاکم بر آن محیط را شناخت (حاج علی و همکاران، ۱۳۹۷؛ ۹۹). مطالعاتی که با استفاده از تبیین ایده ای و فرهنگی در داخل کشور به مساله باروری پایین پرداخته اند نسبتا کمتر از تبیین های ساختاری بوده است (رازقی نصر آباد، ۱۳۹۵؛ شجاعی و یزدخواستی، ۱۳۹۶). این در حالی است که در سالهای اخیر در کشور ایران تغییرات فرهنگی، نگرشی و ارزشی موجود در جامعه تاثیرات زیادی در ارزش های خانواده و رفتار باروری زنان داشته است. بدین صورت که در استان هایی که میزان دینداری بیشتر و فرد گرایی کمتر، و میزان توجه به ارزش های خانوادگی بیشتر بوده، میزان باروری بیشتر و در حالت عکس میزان باروری کل پایین تر بوده است (رستگار خالد و محمدی، ۱۳۹۴).

از نظریه های مبتنی بر رویکرد ایده ای و فرهنگی در جمعیت شناسی می توان به نظریه گذار جمعیتی دوم و اشاعه اشاره نمود. بر اساس ادبیات تحقیق مهمترین متغیرهای فرهنگی تاثیر گذار بر رفتار باروری پایین میتوان به تاثیر رسانه ها و شبکه های مجازی، تاثیر شبکه های اجتماعی، فرد گرایی، پایبندی مذهبی، ارزش فرزندان، نگرش به سقط جنین، نگرش های جنسیتی، رشد فردگرایی، قومیت، فشار اطرافیان میتوان اشاره نمود (علیزاده اقدم و همکاران، ۱۴۰۱؛ کاوه فیروز و همکاران، ۱۴۰۰؛ عباسی شوازی و اسمعیلی، ۱۴۰۰؛ فراش خیالو و همکاران، ۱۳۹۹؛ خدیوزاده و ایرانی، ۱۳۹۷؛ عباسی شوازی و دوراهکی، ۱۳۹۶؛ محمودیان و همکاران، ۱۳۹۴؛ عباسی شوازی و صادقی، ۱۳۸۵؛ همل^۹، ۱۹۹۰؛ سندرا^{۱۰}، ۲۰۱۴؛ بودوین^{۱۱}، ۲۰۱۵؛ بین و همکاران^{۱۲}، ۲۰۲۱؛ استون^{۱۳}، ۲۰۲۲؛ کرامر^{۱۴}، ۲۰۲۱؛ بویرانسر و برگهامر^{۱۵}، ۲۰۲۱؛ هوانگ^{۱۶}، ۲۰۲۳؛ دنتیس و

³ Lesthaeghe and van de Kaa

⁴ Lorimer

⁵ Carter

⁶ Hammel

⁷ Levin

⁸ Scrimshaw

Hammel^۹

Sandra^{۱۰}

Baudin^{۱۱}

et al Bein^{۱۲}

همکاران^{۱۷}، ۲۰۲۳؛ نینگ و همکاران^{۱۸}، ۲۰۲۲؛ آزبورن و همکاران^{۱۹}، ۲۰۲۱؛ هورناک و مکانی^{۲۰}، ۲۰۰۱). نکته قابل توجه ذکر این موضوع است که در مطالعات صورت گرفته تاثیر متغیرهای فرهنگی به صورت مجزا و جداگانه در نظر گرفته شده است و از سوی دیگر مرور ادبیات تحقیق نشان می‌دهد در حوزه تاثیر عوامل فرهنگی بر رفتار باروری پایین تحقیقی با استفاده از روش مصاحبه با خبرگان صورت پذیرفته است. این در حالی است که بهره گیری از دیدگاه خبرگان با توجه به تجربیات پژوهشی آنها در این حوزه کاری می‌تواند در شناسایی و رتبه بندی عوامل فرهنگی موثر بر باروری بویژه در شرایط فعلی که افزایش باروری یکی از ضروریات جامعه ایرانی محسوب می‌شود بسیار سودمند و تاثیرگذار باشد. علاوه بر آن، واکاوی و ارائه دیدگاههای تخصصی خبرگان در اجرایی شدن سیاست های کلی «جمعیت» ابلاغی رهبر معظم انقلاب موثر خواهد بود. بند اول سیاستهای کلی جمعیت مربوط به پویایی و بالندگی جمعیت و افزایش باروری به بیش از سطح جانشینی می‌باشد. برای نیل به هدف مذکور، سیاست گذاران و برنامه ریزان درصدد ایجاد بستری برای افزایش باروری هستند. در این بین استفاده از روش تصمیم گیری چند شاخصه^{۲۱} و استفاده از نظر خبرگان علمی می‌تواند در تصمیم گیری درست و صحیح برنامه ریزان برای افزایش باروری بسیار نقش آفرین باشد. در این بین یکی از بهترین روش های مطرح در تصمیم گیری چند شاخصه، روش تحلیل سلسله مراتبی^{۲۲} است. روش مذکور امکان مقایسه زوجی^{۲۳} بین شاخص های مختلف را فراهم می نماید.

بر این مبنا، هدف از این مطالعه شناسایی عوامل فرهنگی اولویت دار، و فراهم نمودن بستری برای سیاستگذاران برای دستیابی به یک دستورکار قابل اتکا از عوامل فرهنگی موثر بر باروری پایین است. از این رو در این نوشتار تلاش خواهد شد به دو سوال اساسی در این زمینه که به صورت کلی مطرح می‌شود، پاسخ داده شود:

- (۱) مهمترین عوامل فرهنگی موثر بر باروری پایین از دیدگاه خبرگان کدام اند؟
- (۲) مهمترین پیشنهادات و اولویت بندی سیاستی بر اساس نتایج تحقیق کدام اند؟

در نتیجه مطالعه پیش رو سعی دارد با استفاده از نظر خبرگان و بکارگیری تکنیک های تصمیم گیری چند شاخصه سوالات فوق و مسائل فرهنگی اولویت دار و تاثیر گذار بر باروری پایین در کشور ایران را شناسایی، رتبه بندی و نتایج تحقیق را در قالب مجموعه‌ای از پیشنهادات سیاستی با هدف افزایش باروری به مراکز تصمیم گیری معرفی نماید.

Stone^{۱۳}

Kramer^{۱۴}

and Berghammer Buber-Ennsner^{۱۵}

Hwang^{۱۶}

et al. Dantis^{۱۷}

et al. Ning^{۱۸}

et al. Osborne^{۱۹}

Hornik and McAnany^{۲۰}

Multiple Attribute Decision Making (MCDM)^{۲۱}

Analytical Hierarchy process (AHP)^{۲۲}

Paired Comparison^{۲۳}

در صورت نیاز ادامه بحث ضمیمه شود

بر این مبنای هدف از این مطالعه شناسایی عوامل فرهنگی اولویت دار، و فراهم نمودن بستری برای سیاستگذاران برای دستیابی به یک دستورکار قابل اتکا از عوامل فرهنگی موثر بر باروری پایین است. از این رو در این نوشتار تلاش خواهد شد به دو سوال اساسی در این زمینه که به صورت کلی مطرح می‌شود، پاسخ داده شود:

۳) مهمترین عوامل فرهنگی موثر بر باروری پایین از دیدگاه خبرگان کدام اند؟

۴) مهمترین پیشنهادات و اولویت بندی سیاستی بر اساس نتایج تحقیق کدام اند؟

در نتیجه مطالعه پیش رو سعی دارد با استفاده از نظر خبرگان و بکارگیری تکنیک های تصمیم گیری چند شاخصه سوالات فوق و مسائل فرهنگی اولویت دار و تاثیر گذار بر باروری پایین در کشور ایران را شناسایی، رتبه بندی و نتایج تحقیق را در قالب مجموعه‌ای از پیشنهادات سیاستی با هدف افزایش باروری به مراکز تصمیم گیری معرفی نماید.

۱- اهداف تحقیق

با توجه به اهمیت موضوع باروری پایین و بررسی عوامل فرهنگی موثر بر آن از یک سو و بهره مندی از دیدگاه خبرگان از سوی دیگر، تحقیق حاضر به دنبال استخراج برنامه ها و سیاست گذاری های هدفمند و کارا مبتنی بر روش تصمیم گیری چند شاخصه می‌باشد. در این راستا می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

۱) استفاده از نقطه نظرات خبرگان

۲) به کارگیری روشهای مبتنی بر پردازش داده مثل روش تصمیم گیری چند شاخصه

۳) رتبه بندی و اولویت بندی عوامل فرهنگی موثر بر باروری پایین در راستای الزامات و پیشنهادات سیاستی

۴. بررسی ادبیات موضوع (پیشینه تحقیق و نوآوری تحقیق حاضر):

تحقیق حاضر در تلاش است با استفاده از نظریات فرهنگی مبتنی بر رویکرد ایده ای (نظریه گذار جمعیتی دوم و اشاعه) و به کمک روش تحلیل سلسه مراتبی به شناسایی و اولویت بندی عوامل گرهنگی مثر بر باروری پایین با استفاده از نظرات خبرگان بپرازد. در ادامه جهت نیل به هدف فوق و آشنایی با مسیرهای مطالعاتی انجام شده در این حوزه ها مروری بر ادبیات موضوع انجام خواهد شد.

در ابتدا به بررسی مطالعاتی پرداخته می شود که به بررسی یکی از مولفه های فرهنگی، دینداری و رفتار باروری زنان پرداخته اند. در تحقیق انجام شده توسط مدیری و رازقی نصر آباد (۱۳۹۴)، رابطه دینداری و قصد باروری در شهر تهران مورد بررسی قرار گرفته است. آنها نشان دادند که قصد باروری تحت تأثیر دینداری بوده و این اثر پذیری در کنار متغیرهای اقتصادی اجتماعی نیز پا بر جا خواهد بود. سندرا^{۲۴} (۲۰۱۴)، دینداری و مذهب را از نشانه های فرهنگ قلمداد نمود که منجر به شکل گیری ارزش ها می شوند. وی معتقد است دینداری از دو طریق بر باروری زنان تأثیر گذار خواهد بود. ابتدا به صورت مستقیم آموزه های دینی از طریق مسیرهای سن ازدواج، تعداد ازدواج، تعداد فرزندان و استفاده از روشهای پیشگیری از بارداری بر باروری تأثیر گذار هستند و تأثیر غیر مستقیم از طریق ارتباطات و تعاملاتی که افراد با آنها برقرار می نماید شکل می گیرد. کاوه فیروز و همکاران (۱۴۰۰)، در مطالعه ای به دنبال بررسی رابطه دینداری و ارزش های خانواده با تمایلات و قصد فرزندآوری در میان زنان متأهل شهر تهران بودند. نتایج مطالعه آنها نشان داد دینداری و ابعاد آن با تمایلات باروری رابطه معناداری ندارد، اما دینداری در مجموع می تواند بر قصد باروری زنان تأثیر گذار باشد. در تحقیقی مشابه همل^{۲۵} (۱۹۹۰)، بر این باور است که است تفاوت در اعتقادات مذهبی علی رغم وجود همسانی در خصوصیات اقتصادی و اجتماعی منجر به ایجاد تفاوت در رفتار باروری خواهند شد. بر اساس دیدگاه همل افراد مذهبی به ازدواج و داشتن فرزند اهمیت بیشتری می دهند. بابانسر و برگهامر^{۲۶} (۲۰۲۰)، در مطالعه ای با عنوان " دینداری و تحقق نیت باروری: مطالعه تطبیقی هشت کشور اروپایی " به این نتیجه دست یافتند که افراد مذهبی نسبت به افراد همسن و سال غیر مذهبی خود هم قصد و هم تعداد فرزندان بیشتری دارند. خدیوزاده و ارغوانی (۲۰۱۴)، در مقاله ای به با عنوان " اعتقادات مذهبی و ترجیحات باروری در میان افراد نامزد مراجعه زوجین به مراکز مشاوره قبل از ازدواج؛ مشهد، ایران " به این نتیجه دست یافتند که انگیزه های باروری و تعداد ایده آل فرزندان در بین افراد با اعتقادات مذهبی بالاتر بود. رستگار خالد و محمدی (۱۳۹۴) در پژوهشی با داده های پیمایش ارزش ها و نگرش ایرانیان به این نتیجه دست یافتند که شد فردگرایی، تغییرات مذهبی، رشد سکولاریسم و دگرگونی در ارزشهای خانوادگی مهمترین تحولاتی هستند که بر باروری تأثیر گذار هستند. دنتیس و همکاران (۲۰۲۳)، در مقاله ای به دنبال بررسی این موضوع بودند که آیا حضور در مراسم مذهبی بر نیت و قصد بارداری موثر است یا خیر؟ نتایج مطالعه آنها نشان داد: همبستگی قوی و مثبتی بین حضور در مراسم مذهبی و نیت باروری وجود دارد. مکانیسم اثر گذاری مراسم مذهبی بر نیت و قصد باروری اینگونه است که افرادی که حداقل یک بار در ماه در مراسم مذهبی شرکت می کنند، بیشتر از کسانی که هیچ وابستگی مذهبی ندارند، قصد دارند فرزند دوم یا سوم داشته باشند. به عبارت دیگر، آموزه های دینی آرمان ها، هنجارها جامعه را به افزایش جمعیت تشویق می نماید. افرادی که در مراسم مذهبی شرکت می کنند، به آموزه های دینی متعهدتر بوده و از حمایت عاطفی دوستان مذهبی خود نیز بهره مند می شوند. نتایج مقاله مالمیر و همکاران^{۲۷} (۲۰۲۳)، با عنوان " پابندی مذهبی و ترجیحات فرزند آوری زنان ایرانی " نشان داد: با کنترل سایر متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی دینداری به صورت قابل توجهی بر اندازه خانواده ایده آل ایرانی تأثیر گذار می باشد. مطالعه دیگر بین و همکاران (۲۰۲۱)، به دنبال بررسی رابطه بین دینداری و قصد باروری در سطح کلان بودند. ایشان بیان نمودند که کشورهای که ساختارهای سنتی تری دارند تأثیر دینداری بر قصد باروری در آنها مثبت بوده اما در کشورهایی که ساختارهای تساوی گرایانه جنسی در آنها غالب است، تأثیر دینداری بر قصد باروری ضعیف تر است.

در ادامه مروری بر مطالعاتی انجام خواهد شد که متمرکز بر مولفه دیگر فرهنگی نگرش زنان به سقط جنین و تأثیر آن بر فرآیند باروری می

¹ Sandra

²⁵ Hammel

²⁶ Buber-Ennsner & Berghamme

²⁷ Malmir et al.

باشد. مطالعات مختلفی در ارتباط با نگرش زنان به سقط جنین و تأثیر آن بر رفتار باروری صورت پذیرفته است. برای مثال سرائی و روشن شمال (۱۳۹۳)، در پژوهشی در نتایج تحقیق خود نشان دادند متغیرهای دینداری، نگرش اطرافیان نسبت به سقط جنین و طبقه اجتماعی متغیرهایی هستند که بیش از ۲۶ درصد تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند. در ادامه بیان نمودند کم‌رنگ شدن اعتقادات مذهبی و دینداری در میان زنان با افزایش نگرش مثبت به سقط جنین ارتباط مستقیم دارد. در تحقیقی دیگر عرفانی (۲۰۱۰)، در مطالعه‌ای با عنوان "پیمایش در شهر تهران" نشان داد حدود ۶ درصد از حاملگی‌ها به سقط عمدی جنین ختم می‌شوند. در ادامه وی بیان نمود احتمال سقط جنین در زنان که کمتر مذهبی بودند به دلیل تأثیر نگرش‌ها بر رفتار به نسبت زنان مذهبی بیشتر بوده است. در مطالعه‌ای مشابه عرفانی و مک کوئیلان (۲۰۰۸)، به دنبال بررسی میزان سقط جنین عمدی در ایران بودند. نتایج مطالعه آنها نشان داد رابطه معکوسی بین میزان دینداری زنان و سقط جنین عمدی وجود دارد. بدین صورت در استان هایی که افراد مذهبی‌تر بودند سقط جنین به دلیل تأثیر نگرش بر رفتار کمتر بوده است. نیومایر و یابیکو^{۲۸} (۲۰۲۲)، در مطالعه‌ای با عنوان "ترس از بارداری، تردید در بارداری، و تغییر در نگرش به سقط جنین" بیان نمودند: زنانی که نسبت به بارداری ترس دارند و یا نسبت به باردار شدن مردد هستند نگرشی به سقط جنین ندارند. نگرش به سقط جنین در مورد زنانی که باردار می‌شوند پر رنگ‌تر دیده می‌شود. در مقاله‌ای دیگر آکبولوت و قلیچلی^{۲۹} (۲۰۲۲)، نشان دادند که نگرش‌ها، باورها و برچسب منفی زدن به سقط جنین در بین زنان مناطق روستایی بیشتر بوده و لذا باروری بالاتر است. مطالعات دیگری نیز به رابطه باروری و نگرش زنان به سقط جنین پرداخته‌اند. برای مثال (بارکان^{۳۰}، ۲۰۱۴؛ رازقی نصرآباد و سنجر، ۱۳۹۶؛ نجاتی حاتمیان، ۱۳۹۲؛ بلالی، ۱۳۸۲).

در نهایت به مهمترین مولفه تأثیر گذار فرهنگی بر رفتار باروری اهمیت تأثیر رسانه‌های جمعی بر باروری انجام می‌شود. هورناک و مکانی^{۳۱} (۲۰۰۱)، در مطالعه تأثیر رسانه‌های جمعی بر رفتار باروری نشان دادند که زمان استفاده از رسانه، تأثیر پذیری از ایده‌های سیاسی اعضای نخبه و تأثیرات کلی ایده‌های حاکم بر جامعه منجر به افزایش ارزش‌های فرزند آوری شده و در ادامه از طریق مکانسیم سرایت اجتماعی باعث افزایش باروری می‌شود. در میان رسانه‌های جمعی استفاده از تلویزیون به صورت معناداری با باروری از مسیر تحت تأثیر قرار دادن مطلوبیت و هنجار نمودن فرزند آوری ارتباط بیشتری دارد. عباسی شوازی و اسمعیلی (۱۴۰۰)، در مقاله‌ای با عنوان "رسانه، فرهنگ سازی و باروری: شناسایی و رتبه بندی عوامل موثر بر باروری با استفاده از رویکرد فرآیند تحلیل سلسله مراتبی" با استفاده از نظر خبرگان علمی به این نتیجه دست یافتند که شاخص رسانه‌های جمعی بیشترین تأثیر گذاری را بر رفتار باروری زنان دارند. نتایج پژوهش نینگ و همکاران (۲۰۲۲)، نشان داد: رسانه‌های سنتی (رادیو، تلویزیون و روزنامه) تأثیری در قصد باروری زنان دارای سطح تحصیلات و درآمد بالا ندارند. در حالی که استفاده از رسانه‌های جدید (شبکه‌های مجازی) تأثیر منفی و قابل توجه‌ای بر قصد و نیت باروری زنان داشته‌اند. موتومبا^{۳۲} (۲۰۲۲)، در مقاله‌ای به دنبال بررسی تأثیر رسانه‌های جمعی سنتی (رادیو، تلویزیون و روزنامه) بر نوع استفاده از وسیله پیشگیری از بارداری در بین ۳۱ کشور صحرای جنوب آفریقایی بود. نتایج تحقیق وی مبین این مهم بود که استفاده از رسانه‌های جمعی به خصوص تلویزیون بر دانش، نگرش و انتخاب روش پیشگیری از بارداری تأثیری مثبت داشته، اما تأثیر رسانه‌های جمعی نسبت به سایر عوامل اجتماعی-فرهنگی مانند تحصیلات و درآمد کمتر بوده است.

در همین راستا باستن^{۳۳} (۲۰۱۰)، به بررسی رابطه بین تلویزیون و باروری پرداخته است. سوال اصلی تحقیق وی این است که چگونه رسانه‌های جمعی می‌توانند در تأثیرگذاری بر تغییر در ترجیحات و نتایج باروری نقش داشته باشند؟ نتایج تحقیق وی نشان داد تلویزیون یک نقش چند وجهی در شکل گیری روش‌های تصمیم گیری افراد در مورد رویدادهای جمعیتی و تعاملات بهداشت عمومی بازی می‌کند. رسانه‌های جمعی به خصوص تلویزیون در شکل دهی نگرش نسبت به اندازه خانواده به صورت مستقیم یا به صورت ضمنی از طریق برنامه‌های تلویزیونی می‌تواند هنجار نرمال تعداد فرزند را در جامعه رواج دهد. بیلاری و همکاران^{۳۴} (۲۰۱۹)، در بررسی تأثیر افزایش سرعت اینترنت بر رفتار باروری زنان که در کشور آلمان انجام شد نشان دادند که با افزایش دسترسی زنان به اینترنت پر سرعت، باروری زنان شاغل به صورت معناداری افزایش می‌یابد، به دلیل اینکه زنان می‌توانند به صورت دورکاری و از منزل فعالیت‌های شغلی خود را انجام دهند. بدین ترتیب این امر باعث رضایت فرزندان می‌شود و در نهایت

²⁸ Newmyer and Yabiku

²⁹ Akbulu and Kilich

³⁰ Barkan

³¹ Hornik and McAnany

³² Mutumba

³³ Basten

³⁴ Billari et al.

زمینه‌های فرزند آوری را برای زنان مهیا می‌نماید. (عباسی شوازی و اسمعیلی، ۱۴۰۰؛ ۲۵). نتیجه مذکور منطبق با برخی از مطالعات در این حوزه می‌باشد (گربنر و همکاران^{۳۵}، ۱۹۹۹؛ بنکل و همکاران^{۳۶}، ۱۹۹۶؛ دیز^{۳۷}، ۱۹۹۶؛ فریا و پوتر^{۳۸}، ۱۹۹۹؛ کاسترلین^{۳۹}، ۲۰۰۱). از مرور مطالعات انجام شده، می‌توان به این جمع بندی رسید که عوامل تاثیر گذار فرهنگی بر باروری به صورت جداگانه و بدون بهره بردن از نظرات خبرگان مورد توجه بوده است. از اینرو به دلیل وجود خلاء تحقیقی در این زمینه، مطالعه حاضر در تلاش است به صورت جامع و کامل عوامل فرهنگی موثر بر باروری پایین را با استفاده از نظرات خبرگان شناسایی و اولویت بندی نماید و نتایج تحقیق را به منظور افزایش باروری در اختیار برنامه ریزان و سیاست گذاران قرار دهد.

در صورت نیاز ادامه بحث ضمیمه شود

³⁵Gerbner et al.

³⁶ Bankole et al.

³⁷ Diase

³⁸ Faria and Potter

³⁹ Casterline

۵. چارچوب نظری، فرضیه‌ها یا ابعاد پژوهش:

هریک از نظریات باروری از زوایای خاص به موضوع باروری و تغییرات آن پرداخته‌اند. بنابر نظریه گذار جمعیتی، هر چقدر میزان توسعه یافتگی در منطقه و کشوری بیشتر باشد، انتظار می‌رود میزان باروری پایین‌تر باشد؛ زیرا فرایند گذار باروری از طریق دو عامل ماهیت فرهنگی، شدت بیشتری به خود گرفته است: ۱. جنبش زنان و ۲. برابری طلبی جنسیتی در تحصیلات پسران و دختران (کالدول، ۲۰۰۸، ص ۴۳۶). نظریه گذار جمعیتی دوم یک چارچوبی برای تحلیل تغییرات در رفتارهای باروری و تشکیل خانواده است. این نظریه به تبیین تغییرات اساسی ایجاد شده در رفتار خانواده، باروری زیر سطح جانشینی، تأخیر در ازدواج و فرزندآوری، افزایش سریع هم‌خانگی و تولدهای خارج از ازدواج به دلایلی نظیر: تغییر و تحول در ارزش‌ها، تأکید بر فردگرایی، افزایش سطح تحصیلات و تغییر در نقش‌های جنسیتی اشاره می‌کند (لستهاق، ۲۰۱۰؛ ۲۰۱۱). در گذار جمعیتی دوم به تغییرات در رفتارهای باروری و خانواده از جمله افزایش هم‌خانگی، تأخیر در ازدواج، افزایش بی‌فرزند و برابری جنسیتی مورد توجه هستند. تمرکز بر افکار و ارزش‌های افراد به جای توجه به مسائلی همچون رفاه اقتصادی، درآمد و منابع مادی مورد توجه محققان در حوزه باروری است. گذار جمعیتی دوم مبین این مهم هست که دلایل تغییر در شاخص‌های جمعیتی حاصل و ثمره تغییر در ارزش‌ها و نگرش‌هاست. تغییرات ارزشی و نگرشی عوامل مهم تغییر رفتار باروری هستند. به عبارتی تغییر ارزش‌ها بستر نهادی و مدل ذهنی خانواده را تغییر داده است. بنابراین، ارزش‌ها در زمینه فرزندآوری در خانواده مدرن، به سمت کاهش تعداد فرزندان است (زیدی و مورگان، ۲۰۱۷).

کاهش باروری نیز به نوبه خود، زمینه تغییرات فرهنگی دیگری را به صورت تدریجی فراهم می‌آورد؛ تغییراتی مانند تأخیر در ازدواج و کاهش تمایل به آن، تأخیر در فرزندآوری، افزایش طلاق، افزایش خانواده‌های غیرمترادف، افزایش و مقبولیت رفتارهای جنسی خارج از ازدواج، توافق بر بی‌فرزند ماندن اختیاری و سقط جنین و موافقت با کار کردن مادرانی که بچه‌های کوچک دارند. روشن است که این تغییرات به منزله تغییرات فرهنگی، بر سرعت و شتاب تحولات باروری تأثیری بسزایی داشته‌اند (چراغی کوتیانی، ۱۳۹۷). بر اساس نظریه دیویس و بلیک عوامل مؤثر بر باروری به دو دسته تقسیم می‌شوند: عوامل مستقیم (شامل سن ازدواج، درصد زنان ازدواج کرده، فراوانی و نسبت طلاق، بیوگی و ازدواج) و عوامل غیرمستقیم (شامل عوامل محیطی، اقتصادی، اجتماعی و زیستی) (لوکاس و میر، ۱۳۸۴، ص ۳۰). دسته اول هرچند به خودی خود عنصر فرهنگی نیستند اما بی‌شک متأثر از عوامل و عناصر فرهنگی‌اند. مک‌نیکل و گرین‌هال نیز معتقدند که در تبیین رفتارهای باروری باید به مجموعه عوامل نهادی‌ای که در شکل‌گیری رفتارهای باروری مؤثرند، توجه کرد. تحلیل نهادی باروری تمرکز اصلی خود را بر برقراری پیوند میان بافت نهادی و رفتار باروری و به بیان دیگر پیوند میان سطوح خرد و کلان رفتار باروری قرار می‌دهد. مک‌نیکل کاهش باروری را بیشتر متأثر از شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی حاکم بر جامعه می‌داند و بر این باور است که باروری تا حدی در معرض سیاست‌های مستقیم دولت قرار دارد. علاوه بر سیاست‌های مستقیم دولت، عوامل دیگری نیز از جمله مدرنیزاسیون و رشد اقتصادی در انتقال باروری و تغییرات آن مؤثرند. از این رو تغییر شکل اقتصادی خانواده، بهبود و پیشرفت وضعیت و موقعیت زنان در خانواده و اقتصاد و تغییرات عمده فرهنگی در کاهش باروری تأثیرگذارند (حسینی، ۱۳۸۶، ص ۱۰۳).

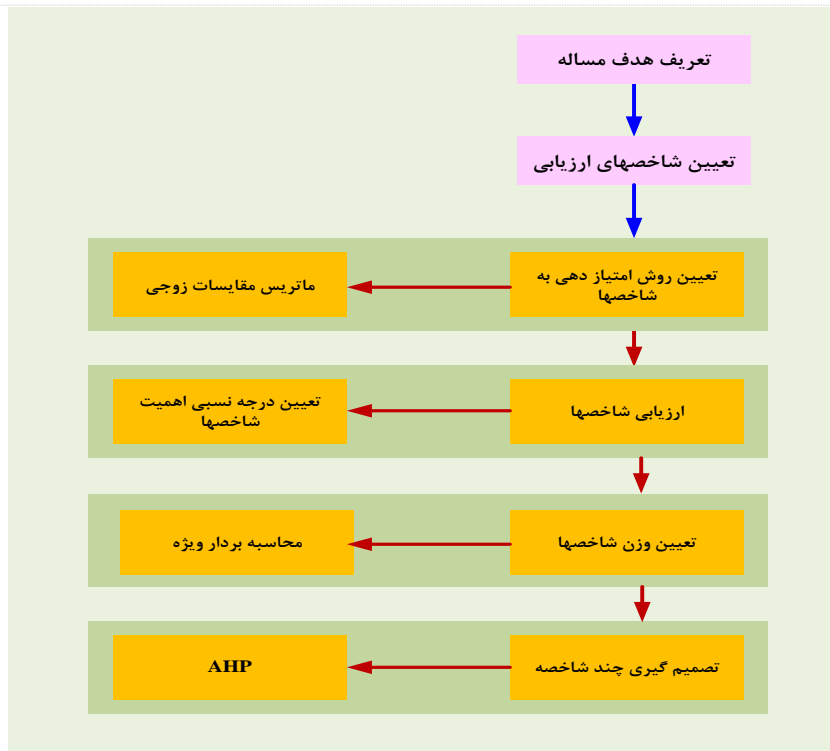
بر پایه این دیدگاه، منحصربه‌فرد بودن بافت نهادی حاکم بر هر جامعه موجب می‌شود تا واکنش جمعیت شناختی آن جامعه به تغییرات شرایط سیاسی، اقتصادی و اجتماعی منحصربه‌فرد باشد. اهمیت ویژه بافت نهادی در مراحل گذار باروری به گونه‌ای است که ممکن است در یک جامعه، بافت نهادی عامل اصلی انتقال زودرس جمعیتی آن باشد؛ درحالی که در جامعه‌ای دیگر به رغم برنامه‌های تنظیم در جهت حمایت از تسریع فرایند انتقال جمعیتی، بافت نهادی به صورت مانعی در برابر آن مقاومت کند و یا آن را به تأخیر اندازد (عباسی شوازی و عسکری ندوشن، ۱۳۸۴، ص ۳۲). حال و حال دو عامل را در تغییر ساختار ایدئولوژیکی اجتماع در مورد رفتار باروری مؤثر میدانند: ۱. تغییرات اقتصادی و اجتماعی و برنامه‌های تنظیم خانواده؛ ۲.

تلاش فرهنگی و سیاسی برای دفاع از ایده های جدید. آنها به نقش مهم سیستم سیاسی در انتقال باروری اشاره میکنند و معتقدند سیستم سیاسی در رفتار باروری نقش اساسی دارند. از زاویه دید این محققین ذکر این نکته ضروری است که اگر تغییر در سطح باروری بدون تغییر در تفکرات شخصی رخ دهد، باروری چندان تغییر نمیکند. این تغییر نیازمند تغییر اساسی در سطح تفکرات افراد جامعه می باشد. حال و حال معتقدند که تغییرات فرهنگی منجر به تغییرات اقتصادی و اجتماعی شده و نهایتاً منجر به کاهش باروری میشود. اگر رهبران جامعه مسائل فرهنگی و ایدئولوژیکی را در نظر نگیرند پیشرفت در زمینه تغییر باروری کندتر خواهد بود. از دیدگاه آنها ایدئولوژی و تغییرات فرهنگی به دو صورت فردی و کلان در تغییرات باروری اثر گذارند. در سطح فردی باعث تغییر یا کسب نوعی ارزشهای خاص توسط خانواده ها و افراد شده که میتواند از مذهب، قومیت، رسانه ها، ارتباطات متأثر شوند و در سطح ساختی و دولتی نیز با تاثیر پذیرفتن از ایدئولوژی حاکم به اعمال سیاستهای جمعیتی می پردازد که می تواند با نظام های اجتماعی و رسانه های جمعی تکمیل شود. در نظریه تغییرات ارزشی نگرشی بر نقش فرآیند اشاعه نیز تاکید شده است.

اشاعه می تواند به عنوان فرایندی که در آن نوآوری ها از یک مکان، گروه اجتماعی و یا فرد به دیگری پخش شود، درک شود (ردفورد، ۱۹۸۵). فرض اساسی این دیدگاه آن است که گسترش ایده ها و ارزش ها به سطح اجتماعی باعث تغییر نگرش افراد می شود. بدین ترتیب که افراد از مفهوم وسایل جلوگیری از بارداری آگاهی یافته و در مرحله بعد درصدد استفاده از آن برآمده و در نهایت این مسأله باعث تغییر نظام ارزشی افراد نسبت به تنظیم خانواده می شود. در مناطق شهری در طبقات بالای جامعه، نگرش مثبت نسبت به تنظیم خانواده ایجاد شده، سپس این نگرش در طبقات پایین شهری از طریق، کانال های ارتباطی و تعامل افراد باعث گسترش و تبیین پذیرش تنظیم خانواده می شود (واتکینز، ۱۹۸۶).

در ادامه به معرفی روش مورد بررسی پرداخته میشود.

بسیاری از صاحب نظران معتقدند که کانون اصلی مدیریت و برنامه ریزی صحیح را تصمیم گیری تشکیل می دهد. در واقع انجام وظایفی مانند برنامه ریزی، سازماندهی و کنترل چیزی جز تصمیم گیری نمی تواند باشد. (آذر، ۱۳۹۹؛ آذر و همکاران، ۱۳۹۲؛ آذر، ۱۳۷۷؛ آذر و معماربانی، ۱۳۷۳؛ قدسی پور، ۱۳۸۲؛ قدسی پور، ۱۳۸۴؛ آذر و رجب زاده، ۱۳۸۱؛ اصغر پور، ۱۳۸۱؛ اصغر پور، ۱۳۸۵؛ توفیق، ۱۳۸۱). تصمیم گیری را می توان طریقه عمل و یا حرکت در مسیر خاصی تعریف کرد که با تامل و به صورت آگاهانه از بین روشهای مختلف برای نیل به یک هدف مطلوب انتخاب شده است. بنابراین تصمیم گیری مستلزم انتخاب مسیری از میان مسیرهای مختلف است. شناسائی مسیرهای ممکن و انتخاب یکی از آنها به اطلاعات نیاز دارد. در صورتی تصمیم رضایت مندانه خواهد بود که تصمیم گیری بر اساس چندین معیار صورت گرفته باشد. این معیار در تصمیم گیری میتواند با شاخص ارائه شود. در مسائل تصمیم گیری چند معیاره چنانچه بر اساس چند شاخص باشد آن را تصمیم گیری چند شاخصه می نامند. در این نوع تصمیم گیری از تعدادی شاخص (معیار) برای اولویت بندی (انتخاب) گزینه ها استفاده می شود. شکل (۱) گام های حل یک مسأله تصمیم گیری چند شاخصه را نشان می دهد (قدسی پور، ۱۳۸۲؛ قدسی پور، ۱۳۸۴؛ آذر و رجب زاده، ۱۳۸۱؛ اصغر پور، ۱۳۸۱؛ اصغر پور، ۱۳۸۵؛ توفیق، ۱۳۸۱).

شکل ۱: مراحل حل مسائل تصمیم گیری چند شاخصه

همانطور که شکل (۱) نشان می دهد اولین هدف تعریف مساله می باشد، که این هدف شناسایی، رتبه بندی و اولویت بندی عوامل فرهنگی موثر بر باروری پایین می تواند باشد در گام دوم با استفاده از مرور ادبیات و نظر خبرگان به شاخص های تاثیر گذار در ایجاد و شدت بخشیدن عوامل فرهنگی موثر بر باروری از نظر خبرگان پرداخته می شود و هر شاخص با استفاده از مقایسه زوجی دو به دو مورد مقایسه قرار می گیرند و در نهایت با استفاده از محاسبه بردار ویژه به تعیین وزن شاخص ها پرداخته می شود و در نهایت به رتبه بندی شاخص های تاثیر گذار فرهنگی بر باروری پایین با استفاده از نظر خبرگان می توان رسید و شاخص های که بالاترین وزن را نسبت به شاخص های دیگر دارند را میتوان در اختیار برنامه ریزان و سیاست گذاران قرار داد. یکی از بهترین روش های مطرح در تکنیک های تصمیم گیری چند شاخصه روش تحلیل سلسله مراتبی است. این روش امکان مقایسه زوجی بین شاخص های مختلف را فراهم می نماید و می توان به راحتی در حل مسائلی که ساختار سلسله مراتبی دارند به کار رود. روش تحلیل سلسله مراتبی از معروف ترین روش های تصمیم گیری چند شاخصه است که مسئله تصمیم را به چندین سطح به صورت سلسله مراتبی تقسیم می کند.

فرآیند تحلیل سلسله مراتبی برای اولین بار توسط توماس ال ساعتی^{۴۱} در سال ۱۹۸۰ مطرح شد، یکی از جامع ترین سیستمهای طراحی شده برای تصمیم گیری با معیارهای چند شاخصه است. زیرا این تکنیک امکان فرموله کردن مسئله را به صورت سلسله مراتبی فراهم می کند و همچنین امکان در نظر گرفتن شاخص های مختلف کمی و کیفی را در مسئله دارد. این فرآیند شاخص های مختلف را در تصمیم گیری دخالت داده و امکان تحلیل حساسیت روی شاخص ها و زیر شاخص ها را دارد. علاوه بر این بر مبنای مقایسه زوجی بنا نهاده شده که قضاوت و محاسبات را تسهیل می کند، همچنین میزان سازگاری و نا

سازگاری تصمیم را نشان می دهد. تجزیه و تحلیل مقایسه زوجی برای وزن کردن اهمیت نسبی گزینه های مختلف مفید است. این روش مخصوصا در جایی که اولویت ها واضح نیستند، زمانی که شاخص ها کاملا متفاوت هستند، یا شاخص های ارزیابی ذهنی هستند و یا اینکه جایی که شاخص ها از نظر اهمیت با هم رقابت دارند بسیار پر کاربرد است. این ابزار چارچوبی را برای مقایسه هر گزینه در برابر دیگر گزینه ها فراهم می کند و تفاوت اهمیت بین گزینه ها را نشان می دهد. در ادامه به گام های مختلف تحلیل سلسله مراتبی پرداخته می شود (قدسی پور، ۱۳۸۲؛ قدسی پور، ۱۳۸۴؛ آذر و رجب زاده، ۱۳۸۱؛ اصغر پور، ۱۳۸۱؛ اصغر پور، ۱۳۸۵؛ توفیق، ۱۳۸۱).

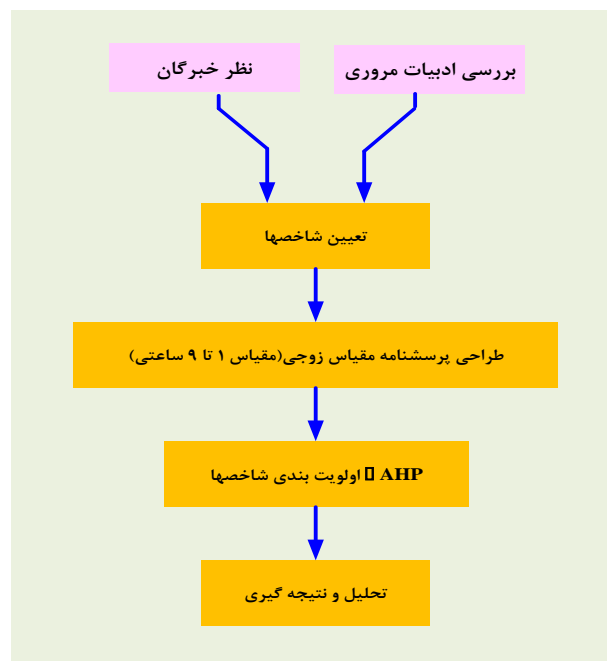
گام های اصلی در روش تحلیل سلسله مراتبی

- ۱) ساخت درخت سلسله مراتبی: درخت سلسله مراتبی شامل سطوح مختلفی است. سطح اول هدف، سطح دوم شاخص ها و سطح سوم زیر شاخص ها است.
- ۲) مقایسه های زوجی: این روش بر مبنای مقایسه زوجی است. این مقیاس بر اساس شاخص های ۱ تا ۹ است. بر اساس ارجحیت هر شاخص بر شاخص دیگر با استفاده از نظرات خبرگان کامل می شود.
- ۳) بررسی ناسازگاری در پاسخ ها: زمانی که تعداد مقایسه ها زیاد باشد، مقداری خطا در پاسخ ها قابل چشم پوشی است به ندرت پیش می آید که ماتریس های مقایسه زوجی سازگار باشند از این رو تعیین درجه ناسازگاری اهمیت زیادی دارد.
- ۴) تصمیم گیری گروهی: پس از جمع آوری اطلاعات با استفاده از نرم افزار اکسپرت چویس (Expert Choice) به تجزیه و تحلیل داده ها پرداخته می شود. این نرم افزار امکان تعریف خبرگان متعدد را فراهم نموده است. ترکیب داده های مختلف، بر اساس میانگین هندسی داده ها صورت می پذیرد.
- ۵) استخراج وزن هر شاخص ها: با خروجی گرفتن از نرم افزار اکسپرت چویس، وزن هر یک از شاخص ها به صورت کمی مشخص می شود و میتوان اولویت بندی شاخص ها را انجام داد (تقی زاده و همکاران، ۱۳۹۷؛ ۱۰۰-۱۰۳).

روش نمونه گیری و حجم نمونه:

در این تحقیق از روش نمونه گیری هدفمند (از نوع قضاوتی) برای انتخاب خبرگان نمونه استفاده خواهد شد. در نمونه گیری هدفمند انواع خاصی از افراد قادر به ارائه اطلاعات مورد نظر پژوهش گر هستند، به عنوان نمونه انتخاب می شوند. در نمونه گیری هدفمند از نوع قضاوتی، از افرادی که در بهترین موقعیت برای ارائه اطلاعات مورد نیاز قرار دارند استفاده خواهد شد. انتخاب نمونه بین ۱۰ تا ۲۰ خبره از صاحب نظران در حوزه باروری پایین می تواند باشد (بی بی، ۲۰۱۳). در این مطالعه تلاش خواهد شد با مروری بر ادبیات و اسناد بالا دستی ابتدا نهادها و وزارت خانه های مربوط به حوزه های مرتبط با باروری شناسایی شوند، سپس از بین صاحب نظران مطرح، تعدادی از اساتید دانشگاه و محققان، سیاستگذاران، کارشناسان، مسئولان و مدیران دستگاه های اجرایی دولتی و غیردولتی انتخاب شوند. انتخاب نمونه در این مطالعه تا جایی ادامه می یابد که اشباع نظری برای محقق حاصل گردد. این پژوهش از منظر هدف پژوهش کاربردی است و ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه (مصاحبه بسته) و

نوع آن مقایسه زوجی است. چارچوب تحقیق حاضر را می‌توان به صورت شکل (۲) نشان داد.

شکل ۲: چارچوب کلی پژوهش

همان طور که شکل (۲) نشان می‌دهد برای استخراج و تعیین شاخص ها از ادبیات تحقیق استفاده خواهد شد و در ادامه به منظور پالایش بیشتر شاخص ها از نظرات خبرگان استفاده خواهد شد. پس از تعیین شاخص ها باید به طراحی پرسشنامه مقایسه زوجی با استفاده از مقیاس ۱ تا ۹ درجه ای پرداخت. ساعتی برای مقایسه دو شاخص با هم مقیاس ۱ تا ۹ را پیشنهاد می‌کند. به طوری که عدد ۱ نشان دهنده نبود تفاوت بین دو شاخص و عدد ۹ به معنای ترجیح فوق العاده یک شاخص بر شاخص دیگر است. با توجه به این مقیاس باید پرسشنامه طراحی شود. در ادامه با استفاده از مقایسه زوجی به اولویت و رتبه بندی شاخص ها پرداخته خواهد شد و در نهایت بر اساس خروجی ها به تحلیل نتایج پرداخته خواهد شد.

همانطور که بیان شد اساس روش تحلیل سلسه مراتبی که یکی از روش های پر کاربرد در تصمیم گیری می باشد مصاحبه با خبرگان با استفاده از پرسشنامه بسته می‌باشد. بعد از اولین گام مهم در روش تحلیل سلسه مراتبی که همان ساخت درخت ساسله مراتبی می‌باشد، می‌توان به طراحی پرسشنامه خبره پرداخت.

پرسشنامه مصاحبه با خبره

پرسشنامه مورد استفاده برای تحلیل های سلسه مراتبی و تصمیم گیری چندمعیاره به پرسشنامه خبره موسوم است. در طراحی پرسشنامه خبره دقت و داشتن الگوی مناسب بسیار ضروری است. برای تهیه پرسشنامه خبره از مقایسه زوجی گزینه ها استفاده می‌شود. برای امتیاز دهی از مقیاس نه درجه آقای ساعتی (بنیانگذار تحلیل سلسله مراتبی) به صورت زیر استفاده می‌شود:

جدول ۱: الگوی امتیازدهی در مقایسه زوجی شاخصها در پرسشنامه

نمره	الویتها	توضیح
۱	ترجیح یکسان	گزینه یا شاخص A نسبت به Z اهمیت برابر دارد و یا ارجحیتی نسبت به هم ندارند.
۳	کمی مرجح	گزینه یا شاخص A نسبت به Z کمی مهمتر است.
۵	خیلی مرجح	گزینه یا شاخص A نسبت به Z مهمتر است.
۷	خیلی زیاد مرجح	گزینه A دارای ارجحیت خیلی بیشتری از Z است.
۹	کاملا مرجح	گزینه A از Z مطلقا مهمتر و قابل مقایسه با Z نیست.
۲-۴-۶-۸	بینابین	ارزشهای بین ارزشهای ترجیحی را نشان می دهد مثلا ۸ بیانگر اهمیتی زیادتر از ۷ و پایین تر از ۹ برای A است.

۳-۴- روایی و پایایی

روایی پرسشنامه دلالت بر این دارد که پرسشنامه تا چه حد دقیق است، یعنی آیا دقیقا همان موضوع و خصیصه ای که مورد توجه محقق است را اندازه گیری می کند یا خیر؟ با توجه به اینکه پرسشنامه روش تحلیل سلسله مراتبی به تایید خبرگان موضوع می رسد، لذا روایی آن مورد تایید می باشد.

منظور از پایایی یک پرسشنامه این است که اگر خصیصه مورد سنجش را با همان پرسشنامه و در شرایط مشابه، مجددا اندازه گیری کنیم، نتایج تا چه اندازه مشابه بدست آید. به عبارت دیگر این پرسشنامه تا چه میزان، قابل اعتماد می باشد.

برای پرسشنامه مقایسه زوجی شاخص سنجش پایایی یا روایی، به مانند ضریب پایایی آلفای کرونباخ مطرح نمی باشد بلکه به جای مفهوم پایایی در پرسشنامه های تحلیل سلسله مراتبی، از مفهوم نرخ ناسازگاری استفاده می شود. نرخ ناسازگاری شاخصی است که مقدار آن نشان دهنده تناقضات و ناسازگاری های احتمالی در ماتریس مقایسات زوجی است. بنا به نظر ساعتی بنیانگذار روش تحلیل سلسله مراتبی، چنانچه نرخ ناسازگاری کمتر از ۰/۱ باشد، سازگاری ماتریس مقایسات مورد تایید بوده و قابل قبول می باشند. اما در صورتی که نرخ ناسازگاری بزرگتر از ۰/۱ باشد، نشان دهنده تناقض در ارزیابی ها و قضاوت های

خبرگان می باشد. اگر پاسخگو به درستی متوجه مقایسه ها و سوالات نباشد و بدون دقت پاسخ دهد به احتمال خیلی زیاد نرخ ناسازگاری از حد مجاز $0/1$ عبور خواهد کرد.

در صورت نیاز، ادامه بحث ضمیمه شود.

۶. متغیرها یا مفاهیم اساسی تحقیق و تعریف عملیاتی آنها:

- (۱) تاثیر رسانه ها و شبکه های مجازی بر رفتار باروری پایین
- (۲) تاثیر شبکه های اجتماعی بر رفتار باروری پایین
- (۳) تاثیر فرد گرایی بر رفتار باروری پایین
- (۴) تاثیر ارزش فرزندان بر رفتار باروری پایین
- (۵) تاثیر نگرش به سقط جنین بر رفتار باروری پایین
- (۶) تاثیر نگرش های جنسیتی بر رفتار باروری پایین
- (۷) تاثیر فشار اطرافیان بر رفتار باروری پایین
- (۸) تاثیر قومیت بر رفتار باروری پایین
- (۹) تاثیر پایبندی مذهبی بر رفتار باروری پایین

لازم به ذکر است هر یک از شاخص های اصلی ذکر شده شامل چند زیر شاخص نیز هستند که بر اساس ادبیات تحقیق، نظریه های فرهنگی در حوزه باروری پایین و همچنین نظر خبرگان در طراحی درخت سلسله مراتبی که همان مدل تحقیق در روش

تحلیل سلسله مراتبی می‌باشد و همچنین در طراحی پرسشنامه خبره مورد توجه قرار خواهد گرفت.

۷. واژه‌های کلیدی (متفاوت از واژه‌های مندرج در عنوان طرح):

پرسشنامه خبره. مصاحبه با خبرگان. باروری پایین. عوامل فرهنگی

۸. نقاط تمرکز تحقیق (موضوعی، مکانی، زمانی):

در این مطالعه تلاش می‌شود با مرور ادبیات و همچنین نظر خبرگان مهمترین شاخص‌ها و زیر شاخص‌های فرهنگی موثر بر باروری پایین شناسایی شود. از این رو نمونه مورد مطالعه تعدادی از صاحب‌نظران در عرصه‌های مختلف اجتماعی خواهند بود و از میان اساتید دانشگاه، محققان، سیاستگذاران و مسئولین در بخش‌های مختلف در حوزه علوم اجتماعی و انسانی کشور انتخاب خواهند شد.

۹. روش شناسی پژوهش:

۹-۱. روش تحقیق:

[توصیفی] [تحلیلی] [کمی] [کیفی]

توضیح: کمی و کیفی. مصاحبه با خبرگان

۹-۲. شیوه گردآوری اطلاعات:

پرسشنامه

مصاحبه

مشاهده

کتابخانه‌ای

سایر لطفاً ذکر شود. م.....مصاحبه

۹-۳. فنون توصیف داده‌ها (آمار توصیفی):

۹-۴. فنون تحلیل داده‌ها (آمار استنباطی):

در روش تصمیم‌گیری چند شاخصه فرضیه‌ای مطرح نمی‌شود، بلکه بر اساس چارچوب نظری و نظر خبرگان به شناسایی عوامل فرهنگی موثر بر باروری پایین پرداخته و در ادامه پرسشنامه خبره تدوین، سپس مصاحبه بسته با خبرگان صورت گرفته و در نهایت با استفاده از نظر خبرگان به اولویت‌بندی و وزن‌دهی عوامل فرهنگی موثر بر باروری پایین پرداخته می‌شود

۹-۵. جامعه آماری: (این تحقیق با بررسی یا مطالعه یا مشاهده چه اسناد، مدارک، افراد یا اشیایی اجرا می‌شود؟) در این مطالعه تلاش می‌شود با مرور ادبیات و همچنین نظر خبرگان مهمترین شاخص‌ها و زیر شاخص‌های فرهنگی موثر بر باروری پایین شناسایی شود. از این رو نمونه مورد مطالعه تعدادی از صاحب‌نظران در عرصه‌های مختلف اجتماعی خواهند بود و از میان اساتید دانشگاه، محققان، سیاستگذاران و مسئولین در بخش‌های مختلف در حوزه علوم اجتماعی و انسانی کشور انتخاب خواهند شد.

انجام می‌گیرد

انجام نمی‌گیرد

تمام شماری می‌شود

نمونه‌گیری به روش اشباع نظری با حجم یا تعداد نمونه ۲۰ انجام

می‌پذیرد. در این تحقیق از روش نمونه‌گیری هدفمند (از نوع قضاوتی) برای انتخاب خبرگان نمونه استفاده خواهد شد

۱۰. سازماندهی پژوهش (فصل‌بندی):

۱. برنامه ریزی راهبردی و دقیق در استفاده از ظرفیت مساجد و هیات های مذهبی در جهت تبیین فرزند آوری و لزوم

برنامه ریزی برای مهارت های فرزندپروری در کانون های مساجد

۲. حمایت از مهدهای مادرانه در مساجد

۳. حمایت از حقوق سلامت باروری افراد، تکریم مادری و حمایت از زنان، خانواده و بازنگری در سیاست های فرهنگی و آموزشی از قبیل محتوای کتاب های درسی و سایر محصولات فرهنگی

۴. یاری گرفتن از رسانه ها در تاکید بر جان بخشیدن دوباره بر هویت مادری

۵. همراهی شبکه های اجتماعی در کنار رسانه ملی در ترویج فرهنگ سازی ازدواج و فرزندآوری (به عنوان مثال در

ژاپن با ساختن فیلم «مرگ در تنهایی» درباره عواقب ازدواج نکردن هشدار داده است).

۶. اختصاص دادن یک شبکه خاص تلویزیونی به بحث های جمعیتی (مانند: کشور فرانسه، همچنین در کشور ژاپن شبکه هایی مثل شبکه فوجی، ۸۰٪ برنامه هایشان مسائل جمعیتی است. این رسانه ها حتی پخش مستقیم دفاعیه پایان نامه های مربوط به مسائل جمعیتی را در دستور کار خود دارند).

۷. ارائه سیاست های غیر اجباری و تشویقی به دلیل اینکه افراد فرزند آوری را امری شخصی تلقی می نمایند.

۸. توجه ویژه به مساله سقط جنین و ارائه راهکارها و ایجا فضای فرهنگی در جهت جلوگیری از کاهش قبح اجتماعی آن

۹- استفاده از ظرفیت رسانه ها برای ترویج سبک زندگی ایرانی -اسلامی

۱۲. نتایج قابل انتظار از طرح:

۱. رفع مشکل اصلی دستگاه متبوع

۲. فراهم آوردن دانش فنی کاربردی

۳. تهیه سند راهبردی

۴. تهیه آیین‌نامه، دستورالعمل یا استاندارد

۵. تدوین طرح جامع

۶. سایر موارد ذکر شود: سند

..... بهترین خروجی کار استخراج و معرفی شاخص‌های موثر عوامل فرهنگی موثر بر باروری پایین از دیدگاه خبرگان می‌باشد که میتواند برنامه ریزان و سیاست‌گذاران در جهت برنامه ریزی صحیح و دقیق یاری رساند. در نهایت میتوان به عنوان سند راهبردی از نتایج تحقیق حاضر استفاده نمود.

منابع:

.....
آذر، عادل، لطیفی، میثم و مهدی ترکمنی (۱۳۹۲)، "شناسایی و رتبه‌بندی معیارهای موثر برمکان یابی مسجد"، **مدیریت اسلامی**، سال ۲۱، شماره ۲: صص ۲۰۵-۲۲۲.

آذر، عادل (۱۳۹۹)، **تصمیم‌گیری کاربردی (رویکرد MADM)**، انتشارات نگاه دانش، چاپ اول.

آذر، عادل (۱۳۷۷)، "فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی (Analytical hierarchy process) روشی برای تعیین اولویت‌های تحقیقاتی در آموزش عالی"، **مجله پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی**، شماره ۱۷: صص ۱۱-۳۲.

آذر، عادل و عزیزالله معماربانی (۱۳۷۳)، "AHP تکنیکی نوین برای تصمیم‌گیری گروهی"، **فصلنامه دانش مدیریت**، شماره (۲۷، ۲۸)، صص ۱-۳۲.

اصغرپور، محمد جواد (۱۳۸۱)، **تصمیم‌گیری و تحقیق عملیات در مدیریت**، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ دهم

اصغرپور، محمد جواد (۱۳۸۵). **تصمیم‌گیری‌های چند معیاره**، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ چهارم.

تقی زاده یزدی، محمد رضا، طهماسبی، رضا، امامت، میر سید محمد محسن و علیرضا دهقان (۱۳۹۷)، "شناسایی و رتبه‌بندی عوامل موثر بر جذب و نگهداشت استعدادها با استفاده از رویکرد فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی (مطالعه موردی دانشگاه تهران)"، **مدیریت فرهنگ سازمانی**، دوره ۱۶ شماره ۱، صص ۸۹-۱۱۵.

حاج علی، سعیده؛ سید میرزایی، سید محمد و سید محمد صادق مهدوی (۱۳۹۷)، "بررسی تأثیر دینداری، حمایت اجتماعی و تحصیلات بر گرایش به باروری زنان"، **پژوهش نامه اسلامی زنان و خانواده**، دوره ۱۵، شماره ۱۶: ۴۲-۲۷.

خدیوزاده، طلعت و مروارید ایرانی (۱۳۹۷)، "ارتباط بین باورهای دینی و رفتارهای باروری در زنان سنین باروری شهر مشهد در سال ۱۳۹۵"، **مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران**، دوره ۲۸، شماره ۱۴۴: ۱۶۷-۱۳۳.

رازقی نصرآباد، حجه بی بی (۱۳۹۵) "**مرور مطالعات مرتبط با باروری پایین در ایران**"، موسسه مطالعات و مدیریت جامع و تخصصی جمعیت کشور. ریندفوس، رونالد آر و کیم مینچا چو (۱۴۰۰). **باروری پایین نهادها و سیاست‌ها**، ترجمه حجه بی بی رازقی نصر آباد، تهران: انتشارات موسسه مطالعات و مدیریت جامع و تخصصی جمعیت کشور.

سرائی، حسن (۱۳۹۵)، **جمعیت‌شناسی مبانی و زمینه‌ها**، نشر سمت. چاپ ششم.

شجاعی، جواد و بهجت یزدخواستی (۱۳۹۶). "مرور سیستماتیک مطالعات کاهش باروری در دو دهه اخیر"، **مطالعات راهبردی زنان**، دوره ۱۹، شماره ۷۵: ۱۵۹-۱۳۷.

صادقی، رسول و نصیبه اسمعیلی (۱۳۹۹)، "تحلیل چندسطحی همبسته‌های فردی و استانی باروری در ایران"، **مطالعات راهبردی زنان**، دوره ۲۳، شماره ۹۰: ۶۵-۳۷.

صادقی، رسول (۱۳۹۵)، "تحلیل بسترهای اجتماعی فرهنگی کاهش باروری در ایران"، **راهبردی اجتماعی، فرهنگی**، دوره ۵، شماره ۳۰: ۲۴۶-۲۱۷. عنایت، حلیمه و لیلا پرنیان (۱۳۹۲)، "مطالعه رابطه جهانی شدن فرهنگی و گرایش به فرزندآوری" **زن و جامعه (جامعه‌شناسی زنان)**، دوره ۴، شماره ۲: ۱۰۹-۱۳۶.

علیزاده اقدم، محمد باقر؛ آقایی هیر، توکل؛ سلطانی بهرام، سعید و نسرين انصاری اوزی (۱۴۰۱)، "تبیین ارتباط مصرف رسانه‌های و دینداری با رفتار باروری زنان (مورد مطالعه: زنان متأهل ۱۵-۴۹ ساله، شهر تبریز)، **جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر**، دوره ۴، شماره ۱، ۸۳-۱۰۰.

عباسی شوازی، محمدجلال و رسول صادقی (۱۳۸۵)، "قومیت و باروری: تحلیل رفتار باروری گروه‌های قومی در ایران"، **نامه علوم اجتماعی**، شماره ۲۸: ۵۸-۲۹.

عباسی شوازی، محمد جلال و احمد دوراهکی (۱۳۹۶). "تأثیر سنخهای متفاوت شبکه‌های اجتماعی بر قصد باروری: مطالعه زنان حداقل یکبار ازدواج کرده مناطق شهری استان بوشهر"، **نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران**، شماره ۲۳، صص ۴۱-۷.

عباسی شوازی، محمد جلال و نصیبه اسمعیلی (۱۴۰۰)، "رسانه، فرهنگ سازی و باروری: شناسایی و رتبه‌بندی عوامل موثر بر باروری با استفاده از رویکرد فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی"، **مطالعات راهبردی فرهنگ**، دوره ۱، شماره ۱: ۴۷-۷.

فتحی، الهام، جاوید، نور محمد و مجتبی نصیری پور (۱۴۰۱)، روند باروری در ایران از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰، گزارش تهیه شده در جمعیت، نیروی کار و سرشماری مرکز آمار ایران.

فراش خیالو، نورالدین، رمضی، نگار و رسول صادقی (۱۳۹۹) "تعیین‌کننده‌های اجتماعی و فرهنگی نگرش دانشجویان به سقط جنین"، **مطالعات راهبردی زنان**، دوره ۲۷، شماره ۸۷، ۱۰۹-۱۳۰.

قدسی پور، سید حسن (۱۳۸۲)، **مباحثی در تصمیم‌گیری چند معیاره**، انتشارات دانشگاه صنعتی امیرکبیر، چاپ اول.

قدسی پور، سید حسن (۱۳۸۴)، **فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی**، انتشارات دانشگاه صنعتی امیرکبیر، چاپ چهارم.

کاوه فیروز، زینب؛ عباسی شوازی، محمد جلال؛ سراج زاده، سید حسین و نگار رمضی (۱۴۰۰)، "رابطه دینداری و ارزشهای خانواده با تمایلات و قصد فرزندآوری در میان زنان متأهل شهر تهران"، **مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران**، دوره ۱۰، شماره ۲، ۵۸۷-۶۲۳.

محمودیان، حسین؛ کوچانی اصفهان، مسعود و سعید مقدس (۱۳۹۴)، "مصرف رسانه، مدیریت بدن و رفتار باروری"، **راهبرد فرهنگ**، شماره ۳۴: ۱۷۳-۱۹۶.

- Baby,S,(2013), AHP Modeling for Multicriteria Decision-Making and to Optimise Strategies for Protecting Coastal Landscape Resources, **International Journal of Innovation, Management and Technology**,4(2):218-227.
- Baudin, T .(2015). Religion and fertility: The French connection, **Demographic Research** 32(13): 397-420.
- Bein, C., Gauthier, A.H., & Mynarska, M .(2021). Religiosity and Fertility Intentions: Can the Gender Regime Explain Cross-Country Differences? **European Journal of Population**, 5;37(2):443-472.
- Buber-Ennsner, I., & Berghammer, C.(2021). Religiosity and the realisation of fertility intentions: A comparative study of eight European countries, **Population Space and Place**, 27(6):1-25.
- Dantis, C., Rizzi, E.L., & Baudin T. (2023). The Association between Religiosity and Fertility Intentions Via Grandparenting: Evidence from GGS Data, **European Journal of Population**, 39(1): 2-24.
- Hammel, E.A.(1990). A Theory of Culture for Demography, **Population and Development Review**, 16 (No): 455-485.
- Hwang, J .(2023). Later, Fewer, None? Recent Trends in Cohort Fertility in South Korea. **Demography**, 60 (2): 563–582.
- Lesthaeghe, R.J.(2022). The second demographic transition: also a 21st century Asian challenge? **China Population and Development Studies**, 6(No): 228-236.
- Ning, C., Wu, J., Ye, Y., Yang, N., Pei, H ., & Gao, H (2022), How Media Use Influences the Fertility Intentions Among Chinese Women of Reproductive Age: A Perspective of Social Trust, **Public Health**, 10(No): 1-12.
- Osborne, D., Huang, Y., Overall, N.C., Sutton, R.M., Petterson, A., Douglas, K.M., Davies, P.G., & Sibley, C.G (2022), Abortion Attitudes: An Overview of Demographic and Ideological Differences, **Political Psychology**,43(No): 30-76.
- Saaty,T,L (1990), Decision Making for Leaders: The Analytic Hierarchy Process for Decisions in a Complex World, Pittsburgh, PA: RWS Publications
- Saaty,T,L (1987). The Analytical hierarchy process-what is and how it is used, *Mat/d Modelling*,9(3), 161-176.
- Sandra, H .(2014). **The Impact of Religiosity on Fertility; a Comparative Analysis of France, Norway, and Germany**, Springer.

۱۳. مهم‌ترین منابع و مأخذ فارسی و خارجی:

ردیف	نام خانوادگی، نام	عنوان کتاب یا مقاله	مترجم	عنوان فصلنامه	محل نشر	ناشر	سال انتشار
۱							
۲							
۳							
۴							
۵							
۶							
۷							
۸							
۹							
۱۰							
۱۱							
۱۲							
۱۳							
۱۴							
۱۵							
۱۶							

۱۴. هزینه‌های پرسلی *

ردیف	نام و نام خانوادگی	مسئولیت در طرح و نوع همکاری	سطح تحصیلات	رشته تخصصی	ساعات کار در ماه	مدت همکاری	مبلغ پرداختی در ماه	هزینه
۱								
۲								
۳								
۴								
۵								
							جمع هزینه	

*براساس ضوابط آئین نامه های پژوهشی

۱۵. سایر هزینه ها (تهیه منابع، چاپ و انتشار، مسافرت و...):

ردیف	شرح	هزینه	ردیف	شرح	هزینه
۱			۵		
۲			۶		
۳			۷		
۴			۸		
		مبلغ کل هزینه های اجرای طرح			

۱۶. مراحل، زمانبندی اجرای تحقیق و شرح خدمات :

نحوه ارائه گزارش	درصد پرداخت	پیش بینی زمان و درصد پیشرفت کار		شرح خدمات	عنوان مرحله	ردیف
		درصد پیشرفت کار	زمان لازم (روز)			
بدون ارائه گزارش	* ۲۰	۰	۰		صفر	۱
	۳۰			ارائه گزارش مرحله اول	شرح خدمات گزارش مرحله اول طبق نظر مجری (۵۰ درصد از تحقیق)	۲
	۵۰	۱۰۰		ارائه گزارش نهایی	نهایی	۳

* پرداخت ۲۰٪ از کل اعتبار قرارداد با اخذ تضمین به عنوان پیش پرداخت.